

Barbara Peters

Great Society, great curriculum?

De burgerrechtenbeweging en de regering Johnson streden er in de jaren zestig onder andere voor dat in schoolboeken meer aandacht besteed zou worden aan minderheden. De zuidelijke staten zagen dit pleidooi voor curriculumhervorming als een ongewenste inmenging van de federale overheid in hun aangelegenheden. Omdat zij beschikten over een eigen selectiesysteem konden zij scholen verbieden bepaalde methodes te gebruiken. Deze machtsstrijd stelde de uitgevers voor een dilemma.

21

In 1963, na de moord op Kennedy, werd vice-president Lyndon B. Johnson beëdigd als nieuwe president van de Verenigde Staten. Vrijwel niemand was blij met hem. Progressieven vonden hem een provinciaal, Afro-Amerikanen waren achterdochtig omdat hij een zuiderling was, de vakbonden vreesden dat hij met name de Texaanse oliebelangen zou laten prevaleren. Om het wantrouwen weg te nemen hield Johnson vijf dagen na het overlijden van Kennedy een toespraak voor het Congres waarin hij liet weten het beleid van zijn voorganger te continueren. Kort daarop werden Kennedy's wetsvoorstellen over burgerrechten, belasting en maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid voor de jeugd door Johnsons inspanningen aangenomen.

Zo wist hij het vertrouwen van de Democratische Partij, het Congres en de meeste Amerikanen te winnen.

Johnson voerde echter ook veranderingen in: Kennedy's politieke programma dat de naam *New Frontier* droeg, werd na zijn herverkiezing tot president in 1964 drastisch uitgebreid en kreeg de naam: *Great Society*.

Dit programma moest de levenskwaliteit van alle Amerikanen verbeteren. Belangrijke dragers waren de gelijke burgerrechten voor Afro-Amerikanen en andere minderheden en bestrijding van de armoede. Johnson was van mening dat het armoedeprobleem in de Verenigde Staten opgelost kon worden door onder andere het onderwijs te verbeteren. Betere scholing zou de kans op een baan vergroten en mensen uit hun armoedige situatie halen. Extra geld zou worden uitgegeven aan beurzen voor talentvolle leerlingen uit achtergebleven milieu's en de leerstof moest veranderen. Deze zou moeten worden aangepast aan de belevingswereld van arme leerlingen, die meestal deel uit maakten van minderheden.

De schoolboekillustraties van de jaren zestig beeldden geen minderheden af en in de teksten waren zij ook niet terug te vinden. Johnson wilde daar verandering in brengen.

Met deze plannen sloot hij aan op het streven van de burgerrechtenbeweging in de VS, die al veel langer bezig was de emancipatie van Afro-Amerikanen op allerlei manieren te bevorderen. Voor de geschiedensmethoden betekende dat een curriculumhervorming, waardoor niet alleen de eigen geschiedenis van de Afro-Amerikanen voortaan belicht zou worden, maar ook de geschiedenis van de Verenigde Staten in zijn totaliteit in een ander licht zou komen te staan.

De *Great Society* kreeg instemming van het Congres en in 1965 werden de eerste wetten ter verbetering van het onderwijs aangenomen. Toch verliep dit alles in de praktijk niet even eenvoudig.

Het blanke Zuiden stond met zijn aversie tegen Washington D.C. en het emancipatiestreven van de Afro-Amerikanen lijnrecht tegenover de bur-

Barbara Peters studeerde geschiedenis aan de Universiteit Utrecht en volgde daar de specialisatie Amerikanistiek. Dit artikel is gebaseerd op haar doctoraalscriptie.

gerrechtenbeweging, de *Civil Rights Movement*, die juist hoopte dat de nationale overheid hen zou helpen een gelijkwaardige positie te krijgen in de Amerikaanse maatschappij. De zuidelijke conservatieve staten gingen dus niet zomaar akkoord met de door Johnson voorgestelde veranderingen.

Behalve dat zij al zonder meer niet wilden dat de nationale overheid haar wil opdrong aan de afzonderlijke staten, zagen zij vooral het terrein van het onderwijs als een eigen zaak van de staat. Schoolboeken bepaalden wat kinderen zouden gaan leren en wat ze zouden gaan geloven. Dat wilden Amerikanen graag zelf beslissen, ze waren bang dat de toegenomen federale steun een einde zou maken aan de lokale autonomie.

Aangezien de conservatief stemmende staten Californië, Florida, North Carolina en Texas samen vijftienvintig procent van de nationale schoolboekmarkt vertegenwoordigden, namen zij een machtige positie in. Indien deze vier staten dat wensten konden zij bij de uitgeverijen eisen stellen aan de vorm en inhoud van de schoolboeken. In dit artikel zal bekeken worden hoe lang het conservatisme van de zuidelijke staten in het politieke spel tussen de schoolboekuitgeverijen en burgerrechtenbeweging stand kon houden.

Het onderwijsbeleid van de staten

Zowel de noordelijke als de zuidelijke staten waren opgedeeld in kleinere bestuurlijke eenheden, de schooldistricten. In het Noorden hadden deze de vrijheid hun eigen curriculum te kiezen. De staten in het Zuiden hadden een andere manier om schoolboeken te selecteren. Daar bestond de zogenaamde adoptie-politiek, dit hield in dat de State Board of Education een lijst maakte van alle schoolboeken die voor de desbetreffende staat geschikt werden geacht. Het ging hierbij zowel om de technische aspecten van een boek: de kwaliteit van het papier, de binding en het gewicht, als om de inhoud en leesbaarheid.

De State Boards of Education in de adoptiestaten hadden de bevoegdheid en de taak het curriculum voor te schrijven en te bekrachtigen. Ze bepaalden wat in welk schooljaar geleerd moest worden. De staten hadden zo de macht te beslissen op welke waarden en normen de nadruk kwam te liggen, welke werden genegeerd en

welke aangevallen.

Een State Board of Education werd over het algemeen aangewezen door de gouverneur. In enkele staten werden de leden of de voorzitter gekozen door de inwoners van de staat. Er was naast de State Board of Education ook een curriculumcomité. Dit comité bestond uit vrijwilligers die de State Board of Education assisteerden met de selectie van de schoolboeken. Hun functie was echter zuiver adviserend.

De eisen die aan de kandidaten voor een plaats in de Board of Education werden gesteld waren niet hoog. De kwalificaties verschilden per staat. In sommige staten moest men belastingbetaler zijn, in andere geregistreerd staan als stemgerechtigde. In andere gevallen moest men een kind hebben, de lagere school hebben doorlopen of een bepaalde leeftijd hebben. De meeste leden waren succesvolle burgers of hadden beroepshalve met het onderwijs te maken.

"...and the reason we have summer vacation is so you can go home to help with the crops." In het enthousiasme voor het één gaat er wel eens wat mis met het ander!

Boeiend is de wijze waarop de schoolboeken werden bekeken alvorens zij op de adoptielijsten werden gezet.

Het was de bedoeling dat de leden van de Board en van de curriculumcomités de boeken bestudeerden, analyseerden en evalueerden. De leden moesten zich voor dat laatste door gemiddeld drieën-zeventig verschillende criteria worstelen en die op elk boek toepassen.

Vervolgens vergeleek men de werken met elkaar en besloot men welke boeken op de adoptielijst kwamen te staan.

Aangezien de leden van de State Boards of Education en van de curriculumcomités over het algemeen alleen in de zomervakantie tijd hadden, konden zij de boeken slechts globaal door bladeren. Daarbij werd voornamelijk gelet op de leesbaarheid van de tekst, de aantrekkelijkheid van de vormgeving en de hoeveelheid kleurenillustraties. Een methode die werd toegepast om snel te kunnen nagaan of een boek aan alle criteria voldeed was het zoeken op trefwoorden. Zo kon het comité zonder veel tijd kwijt te zijn, zien of alle vereiste onderwerpen werden aangesneden. De uitgeverijen speelden hierop in en zorgden dat de gewenste trefwoorden in het register stonden.

De handboeken werden dus niet grondig bestudeerd op vakinhoud of op didactische criteria als aansluiting van de stof op de beleevingswereld van de leerlingen.

Rechts protest vanuit de zuidelijke staten tegen de inhoud van schoolboeken klonk al voor het Great Society-programma. In 1961 bijvoorbeeld raakten Mel en Norma Gabler betrokken bij de schoolboeken-selectieprocedure. Hun zoon had thuis zijn geschiedenisboek laten zien en het was zijn ouders opgevallen dat het boek de nadruk legde op de macht van de federale overheid en vrijwel niets vermeldde over de zeggenschap van de staten. De Gablers, die grote tegenstanders waren

A map of the United States showing the distribution of adoptive states (shaded gray) and non-adoptive states (unshaded). The map includes a legend in the bottom right corner with two categories: 'Adoptiesteden' (shaded gray) and 'Non-adoptiesteden' (unshaded). The shaded states include California, Nevada, Arizona, New Mexico, Texas, Oklahoma, Arkansas, Louisiana, Mississippi, Alabama, Georgia, South Carolina, North Carolina, Virginia, West Virginia, Kentucky, Tennessee, Indiana, Michigan, Ohio, Pennsylvania, New York, Vermont, New Hampshire, and Maine. The unshaded states include Washington, Oregon, Idaho, Montana, Wyoming, Colorado, Utah, Arizona, New Mexico, Texas, Oklahoma, Arkansas, Louisiana, Mississippi, Alabama, Georgia, South Carolina, North Carolina, Virginia, West Virginia, Kentucky, Tennessee, Indiana, Michigan, Ohio, Pennsylvania, New York, Vermont, New Hampshire, and Maine.

Nu kon de federale overheid natuurlijk wel van alles willen, maar schoolboekproductie was een particuliere zaak. De uitgeverijen hadden een open oog voor de afzetmogelijkheden van hun producten. Zij pasten zich aan aan de meest veelbelovende klant. De uitgeverijen bepaalden de economische waarde die een staat voor hen had aan de hand van een aantal maatstaven. Ten eerste werd gekeken naar het aantal boeken dat de staat per vak op de adoptielijst mocht zetten. Hierbij gold: hoe minder hoe beter vanwege de beperkte concurrentie. Ten tweede werd gelet op het aantal leerlingen in de staat. Hoe meer hoe beter. Ten slotte keken de uitgeverijen naar de omvang van de kosten die gemaakt moesten worden om op de adoptielijst te kunnen komen. Als het een uitgeverij lukte om het leeuwendeel van de verkoop in een grote adoptiestaat met een korte adoptielijst te verwerven, kon hij waarschijnlijk al zijn ontwikkelingskosten van dat boek terugverdienen door die ene overwinning. Voor uitgeverijen was het daarom zaak hun boeken aan de wensen van de zuidelijke staten aan te passen.

Vertegenwoordigers van schoolboekuitgeverijen die van staat naar staat reisden, kwamen telkens andere wetten, gewoonten, manieren van financiering, procedures en overtuigingen tegen. Het adoptiesysteem was van zichzelf al zo gecompliceerd dat de uitgeverijen speciale mensen in dienst hadden die moesten onderzoeken wat de verschillende staten behandeld wilden hebben

De uitgevers die op safe speelden zagen zich dus genoodzaakt om bij elke adoptiecyclus van een grote staat een nieuwe editie uit te geven; een kostbare aangelegenheid. De aanpassingen van zo'n nieuwe editie waren dan vooral terug te vinden in evidente zaken als de illustraties. Maar fouten en anachronismen bleven vaak ongecorrigeerd. Deze passie voor vernieuwing vanuit commerciële belangen zorgde eigenlijk voor een enorme toename van de kosten van een methode zonder dat het eigenlijke doel, het tegengaan van veroudering en een correcte inhoud, verwezenlijkt werden.

Het volgende jaar waren Herring en de leden van de Board stomverbaasd nu wel de slag in de geschiedenisboeken te vinden. De niet goedgekeurde boeken waren namelijk door de uitgeverijen aangepast. De aangepaste boeken werden goedgekeurd en vandaag de dag lezen leerlingen in de Verenigde Staten meer over de slag om de Creek Bridge dan over de Boston Tea Party.

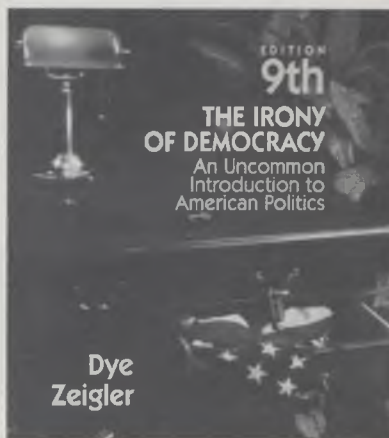
De uitgeverijen kwamen tussen twee vuren te staan. Als zij tegemoetkwamen aan de maatschappelijke druk liepen zij het risico de conservatieve zuidelijke staten met hun talrijke bevolking en

korte adoptielijsten voor het hoofd te stoten. Dit resulteerde in een ambivalente houding die weerspiegeld werd in de halfslachtige hervormingen die zij doorvoerden.

Verschillende uitgeverijen durfden ondanks het risico een aanzienlijk marktaandeel te verliezen, toch veranderingen door te voeren in de handboeken. Vrouwen en minderheden verschenen in de illustraties en in mindere mate ook in de tekst. In 1966 maakte de *National Association for the Advancement of Colored People (NAACP)* een lijst bekend waarop 175 methodes stonden die 'geïntegreerde' afbeeldingen lieten zien. Dit aantal was in 1968 volgens een door de NAACP uitgevoerd onderzoek verviervoudigd.

Een ander onderzoek van de NAACP wees uit dat in 1968 in drieëntwintig staten op openbare scholen officieel les gegeven moest worden in Afro-Amerikaanse geschiedenis. In vijf staten, Californië, Florida, Indiana, Kentucky en New Jersey, werden op dit gebied enige eisen gesteld voordat een methode op de adoptielijst werd geplaatst. In Californië werd de rol van minderheden in het algemeen in de Amerikaanse geschiedenis verplichte lesstof.

Hier kan echter een kritische kanttekening bij worden gezet. In Californië waren vrouwen en minderheden wel

opmerkelijk vaak aanwezig in de illustraties van de boeken, maar ontbrak in de tekst iedere vorm van informatie van enige betekenis over hun rol in de geschiedenis of in de maatschappij. De Florida State Board of Education eiste weliswaar dat geschiedenisboeken 'volledig geïntegreerd' waren, maar dit begrip werd niet duidelijk gedefinieerd. De State Boards of Education van Indiana, Kentucky en New Jersey stelden gelijksoortige onduidelijk gedefinieerde eisen aan de uitgeverijen voordat hun boeken op de adoptielijsten mochten staan.

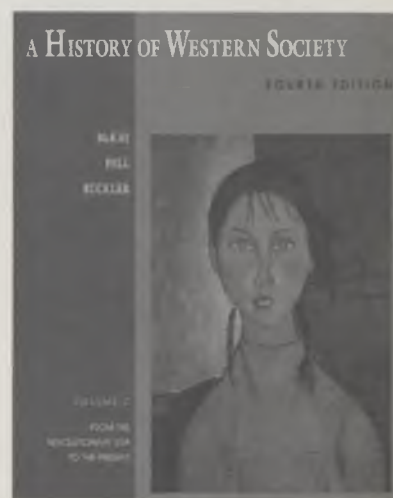
Er waren in 1968 overigens nog veel staten die absoluut geen eisen in deze richting stelden.

Dat je de curriculumhervormingen met een stevige korrel zout moest nemen was ook de conclusie van een opvallend rapport, het *Report on inner city schools* van de US Riot Commission (New York 1968).

Het stelde vast dat, hoewel zowel Afro-Amerikaanse scholen als blanke scholen de verplichting hadden alle raciale discriminatie zowel in noordelijke als in zuidelijke scholen te elimineren zoals vermeld in the *Civil Rights Act* van 1964, toch geconcludeerd moest worden dat er nog niet veel vooruitgang was geboekt. Bovendien was de integratie van minderheden nog niet structureel verwerkt in de geschiedenismethodes. Zo werd

rassendiscriminatie alleen besproken onder het kopje *Civil Rights* en armoede alleen in de context van Johnsons *War on Poverty*.

Tenslotte was er nog een groot aantal uitgeverijen dat naast de 'geïntegreerde' boeken geheel 'blanke' boeken bleef verkopen. In sommige staten zat de uitgever vast aan een bestaand contract en moest hij nog een aantal jaren 'blanke' edities leveren. Scott

Foresman, de grootste Amerikaanse uitgeverij van methoden voor de lagere school, liet in 1967 weten na het aflopen van een contract nog 'blanke' edities te zullen verkopen indien de adoptieautoriteiten dat wensten.

De kentering

Ondanks de voornamelijk visuele aanwezigheid van Afro-Amerikanen in een behoorlijk aantal schoolboeken tegen 1968 kan gesteld worden dat er een stap in de door de federale overheid bedoelde richting was gezet. Ook aan de tekst werd al wel voorzichtig gewerkt. Al lag dat voor geschiedenis een stuk moeilijker dan bij andere vakken. Speciaal bij geschiedenismethodes was er een grote weerstand tegen verandering van de inhoud. Geschiedenisboeken voor de lagere en middelbare scholen zijn vaak controversieel omdat zij hun eigen tradities hadden (en hebben), die onafhankelijk van de academische geschiedschrijving blijven bestaan. Deze boeken worden geschreven om kinderen te leren wat hun ouders belangrijk vinden. Zij hoeven niet noodzakelijk weer te geven wat een wetenschappelijk geschoold historicus onder de waarheid verstaat. Daarnaast worden geschiedenisboeken

Een oude litho van de strijd tussen de Fransen en de Engelsen onder leiding van generaal Braddock. Het fort van Braddock werd omsingeld en verslagen. De Fransen werden geholpen door Indianen. Dat was bekend - zie dit plaatje. Maar later werden ze niet meer genoemd. Wat de laatste woorden van Braddock, 'We shall know better how to deal with them another time!' tamelijk onduidelijk maakte. In de context van dat moment had hij het over de Indianen, niet over de Fransen. (Uit: 'Lies my teacher told me')

gebruikt om kinderen te leren goede Amerikaanse burgers te worden en trots te zijn op hun vaderland. Per vakgebied werd er door de uitgeverijen dan ook een verschillend beleid gevoerd. Zo waren in de jaren zestig de geschiedenisboeken in Virginia nog racistisch en vol vooroordelen maar waren de schoolboeken voor muziek en exacte vakken daarentegen wel 'geïntegreerd'. Om de te behandelen stof minder abstract te maken werden in de opgaven vaak personen genoemd die met een probleem zaten, dat de leerling moest helpen oplossen. Daarmee, en met de illustraties, kon bewust gewerkt worden aan integratie.

Toch waren er nu enkele uitgeverijen die bereid waren dergelijke risicovolle aanpassingen te doen. Uitgeverij Harcourt veranderde begin 1966 een tekst over de *Reconstruction*-periode (1865-1877). In de nieuwe tekst werd de discriminatie van de negers in het Zuiden van de Verenigde Staten aan het einde van de 19e eeuw openlijk besproken. Tot dan toe werden weliswaar de moeilijkheden van de minderheden in het verleden beschreven in de geschiedenisboeken, maar werd niet

Schoolboeken kunnen zich vreemd uitdrukken over culturen die de auteurs niet kennen. In 'The American Way' wordt de religie van de Indianen als volgt beschreven:

These Native Americans believed that nature was filled with spirits. Each form of life, such as plants and animals, had a spirit. Earth and air held spirits too. People were never alone. They shared their lives with the spirits of nature.

Vergelijk dat eens met een Indiaans boek dat in deze stijl over het christendom zou kunnen schrijven:

These Americans believed that one great male god ruled the world. Sometimes they divided him into three parts, which they called father, son and holy ghost. They ate crackers and wine or grape juice, believing that they were eating the sons body and drinking his blood. If they believed strongly enough, they would live on for ever if they died.

ingegaan op de reden waarom zij het zo moeilijk hadden, namelijk door het optreden van de blanken. Bovendien waren de boeken volledig vanuit een blank perspectief geschreven.

De overige staten, die de resterende vijftien procent van de schoolboekenmarkt vertegenwoordigden, konden in de praktijk de vier zuidelijke staten niet beïnvloeden. De fragmentatie en differentiatie van de non-adoptiestaten stelde de vier grote conservatieve staten in staat hun eisen ingewild te krijgen bij de uitgeverijen. Te betwijfelen valt echter dat alleen de zuidelijke staten met een conservatieve gouverneur schuldig waren aan het tegenhouden van een ingrijpende curriculumhervorming. Ook de uitgeverijen hadden daar baat bij. Dit bespaarde hen de hoge kosten van het herschrijven. Bovendien waren er ook veel noordelijke staten die de curriculumhervormingen niet meteen toepasten. Hoewel het verbod op raciale en seksuele discriminatie in het curriculum al in 1964 in de *Civil Rights Act* was vastgelegd, werd dit pas eind jaren zestig en midden jaren zeventig in de eigen onderwijswetten van de staten geratificeerd, bijvoorbeeld in Tennessee in 1966, New Jersey in 1968, South Dakota in 1975, Illinois en New York in 1976. Hoewel in veel staten geïntegreerde schoolboeken werden gebruikt, valt uit deze jaartallen op te maken dat de *Great Society* onderwijspolitiek niet direct de wetgeving van de staten wist te veranderen.

Een halfslachtige aanpassing

Vanaf het eind van de jaren zestig veranderde de inhoud van de schoolboeken. De inwoners en staatsoverheden van de zuidelijke conservatieve staten deden hun best om deze verandering tegen te houden, maar het mocht op den duur niet baten. De nationale politieke ontwikkelingen en de wetgeving van de nationale overheid waren te sterk voor de conservatieven. Hoewel controversiële onderwerpen zoals de evolutieleer en seksuele voorlichting nog grenzeloos veel protesten in de conservatieve staten veroorzaakten, was er toch een grote vooruitgang geboekt met betrekking tot de weergave van minderheden.

In deze tijd veranderde ook de positie van de vier grote staten in de uitgeverijwereld; ze verloren een deel van

Literatuur

- Hillel Black, *The American schoolbook* (New York 1967)
 Sol Cohn, *Education in the United States, a documentary history volume 5* (New York 1974)
 David L. Elliott and Arthur Woodward (ed.), *Textbooks and schooling in the United States* (Chicago 1990)
 Francis FitzGerald, *America revised, history schoolbooks in the 20th century* (Boston 1977)
 Tyll van Geel, *Authority to control the school program* (Lexington Massachusetts 1976)
 Robert H. Haveman (ed.), *A decade of anti-poverty programs, achievements, failures, and lessons* (New York 1977)
 James W. Loewen, *Lies my teacher told me, everything your American history textbook got wrong* (New York 1995)
 Gene D. Shepherd and William B. Ragan, *Modern elementary curriculum* (New York 1977)
 Harriet Tyson-Bernstein, *A conspiracy of good intentions: America's textbook fiasco* (Washington DC 1988)

hun invloed. Het onderwijsbeleid van de nationale overheid, het engagement van president Johnson en de acties van de Civil Rights Movement en linkse protestbewegingen droegen daartoe bij.

Door de combinatie van nieuwe wetten op het gebied van burgerrechten en onderwijs en de grote nadruk die president Johnson legde op de desegregatie, veranderde het curriculum in de Verenigde Staten. De maatschappij en politici stonden in de jaren zestig open voor de nieuwe ideeën en ontwikkelingen, het nationale en regionale beleid werd hieraan aangepast. De staten werden dus door de maatschappelijke druk op den duur gedwongen hun curriculum te passen.

De uitgeverijen namen de eisen van protestbewegingen (links of rechts) in hun boeken pas over als ze er financieel voordeel mee konden halen. Dit beleid resulteerde in ambivalente boeken; de Afro-Amerikanen en vrouwen werden in de schoolboeken geïntegreerd, maar dit betekende echter niet dat zij daarmee een volwaardige plaats hadden gekregen in de leerstof van een vak als bijvoorbeeld geschiedenis.

De wijze waarop minderheden vertegenwoordigd zijn in de schoolboeken roept nu nog steeds protest op. Verschillende groepen minderheden staan er helemaal niet in en ook als dit wel het geval is, gebeurt het vaak op een onbevredigende wijze.